ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތުގެ ނިންމުން

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2022/HC-A/484
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ޢާއިޝަތު ޒަޢީމާ / ދަފްތަރު. ނަންބަރު ދހ 1490، މާލެ
- އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތް: -
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: އެންގުން

މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހު:
ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދު
އިސްފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު
ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީމް

ނިމުނު ތާރީޚު: 28 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1445
12 ނޮވެމްބަރު 2023

ޝަރީޢަތުގައި ފައިނަލް ސަބްމިޝަން ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު:

28	ޖުމާދަލްއޫލާ	1444
22	ޑިސެންބަރު	2022

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- **ނަންބަރު:** ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2778/Cv-C/2022 ޤަޟިއްޔާއާ ގުޅިގެން އެންގި އެންގުން
- **ނިންމި ކޯޓު:** ސިވިލް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** އެންގުން
- **ހުށަހެޅުން ތާރީޚު:** -
- **ނިމުން ތާރީޚު:** -

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
އާއިޝަތު ޝަޒީމާ / ދަފްތަރު ނަންބަރު ޑީ 1490، މާލެ
ޤާނޫނީ ވަކީލު: ޢަބްދުﷲ އިސްމާޢީލް / [illegible]، ހދ.
ކުޅުދުއްފުށި

އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދީ ފަރާތް
-

މަދަނީ - މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާ - [illegible] - [illegible]

ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދުގެ ރައުޔު

މައްސަލައިގެ ޚުލާޞާ

1. މިއީ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2778/Cv-C/2022 ޤަޟިއްޔާއާ ގުޅިގެން އެ ކޯޓުން 31 ޖުލައި 2022 ގައި އަންގާފައިވާ އެންގުމަކީ ސަބަބުނެތި އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާއި ޚިލާފަށް އަންގާފައިވާ އެންގުމެއްކަމަށް ބުނެ އެ އެންގުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި މާލެ، ހެންވޭރު. ނަންބަރު [illegible] 1490 އާއިސަތު ޖަމީލާ (ދިވެހި ރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު A350693) (މީގެ ފަހުން "އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް" ނުވަތަ "އާއިސަތު ޖަމީލާ") ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުމުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެވެ.

މައްސަލައިގައި ކޯޓު ނިންމާފައިވާގޮތް

2. މާލެ، ގ. ރޯޒް މަންޒަލް ޖަމީލާ (ދިވެހި ރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު A154241) އަކީ އަމިއްލަ ނިންމުންތައް ނިންމުމުގެ އަހުލިއްޔަތު ނެތް ފަރާތެއްކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމަށާއި، [illegible] ޖަމީލާއަކީ އޭނާގެ މުދަލުން [illegible] [illegible] ފަރާތެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށާއި، އޭނާ [illegible] އޭނާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އާއިސަތު ޖަމީލާ [illegible] ކަނޑައަޅައިދިނުމަށާއި، އޭނާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިއަކަށް އާއިސަތު ޖަމީލާ ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދި އާއިސަތު ޖަމީލާގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅުއްވައިފައެވެ.[1] އެ މައްސަލަ ބަލައިނިންމައި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2778/Cv-C/2022 ޤަޟިއްޔާއިންނެވެ.

---

[1] އާއިސަތު ޖަމީލާގެ ފަރާތުން 04 ޖުލައި 2022 ގައި ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވައިފައިވާ "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓު"ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރު.

3. އާއިޝަތު ޒައީމާގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި މި މައްސަލައަކީ ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތްތަކުގެ މަސްލަހަތު ހިމާން މަދަނީ މައްސަލައެއްކަމުގައިވާތީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) (މީގެ ފަހުން "މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު") ގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ) ގެ ދަށުން މަސްއޫލު ޒައީމާގެ ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިޔަކަށް އައްޔަން ކުރުމަށް 60 (ފަސްދޮޅަސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމަށް އާއިޝަތު ޒައީމާއަށް ސިވިލް ކޯޓުން 31 ޖުލައި 2022 ގައި އަންގައިފައެވެ.[2]

4. އެ އެންގުން އާއިޝަތު ޒައީމާގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/01/SC ސަރކިއުލަރއާ ޚިލާފުވީ އެ އެންގުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ބަލައިގަނެވޭން ނިޔާކަމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރާރު ނިންމާފައިވެއެވެ.[3] ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން މުރާޖަޢާކޮށްދިނުމަށް އެދި އާއިޝަތު ޒައީމާގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ ބައެއް ނުވާކަމަށް މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އަޣުލަބިއްޔަތުން ނިންމާފައިވެއެވެ.[4] އާއިޝަތު ޒައީމާގެ ފަރާތުން އެ ނިންމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓަށް އިސްތިއުނާފުކުރުމުން އެ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއްކަމަށް ނިންމާ، މި މައްސަލައަކީ އިސްތިއުނާފުކުރަން ހުށަހެޅުމުގެ ހައްޤު ދޫކުރެވޭ މައްސަލައެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމާފައިވެއެވެ.[5] އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ހުކުމަކުން އާއިޝަތު ޒައީމާގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބެލި ވަސީލައެވެ.

---

[2] އެޕީލާގެ 4 ގެ ޑޮކިއުމަންޓްގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2778/Cv-C/2022 ގެ ސަމާލުކަމަށް ފޮނުވުން 31 ޖުލައި 2022 ގެ އެންގުން.

[3] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 95-CR/INDIV/2022/2SS (01 ސެޕްޓެމްބަރު 2022) "ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން".

[4] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު HC-RM/2022/69 (04 އޮކްޓޫބަރު 2022) "ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން މުރާޖަޢާކުރި ނިޔުމް".

[5] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-HCL/46 (28 ނޮވެމްބަރު 2022) "އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހުއްދައަށްދޭ ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ނިންމުން މުރާޖަޢާކުރި ނިންމުން"

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު [illegible] ނުކުތާތައް

5. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2778/Cv-C/2022 ފައިސަލާއާ ގުޅިގެން އެ ކޯޓުން ޢާއިސަތު ޖަމީލާއަށް އަންގާފައިވާ އެންގުން ސައްޙަ އަދި ގާނޫނީ ހަމަތަކާއެއްގޮތް ނުވާކަމަށް ބުނެ އެ އެންގުން އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ބައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އަންނަނިވި ނުކުތާތަކެވެ.

5.1 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2778/Cv-C/2022 ފައިސަލާއާ ގުޅިގެން 31 ޖުލައި 2022 ގައި އަންގާފައިވާ އެންގުމަކީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އަދި 429 ވަނަ މާއްދާގެ (ސ) އަށް ރިޢާޔަތްކުރެވިފައި ނޫން، ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދާ ޚިލާފުވެއް ނޫން، އެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ ނަޞްޞުން ދުރަށް ވާކަން އެކަށީގެންވާ އަންގާފައިވާ އެންގުމެއްކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

6. މި ނުކުތާ ތަފްޞީލުކުރުމުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

6.1 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު ޢަމަލުކުރަންފެށުމުން، އެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ދަޢުވާލިބޭފަރާތުން ހިފުން ފަރާތެއްގެ މައްސަލަ ކޯޓުގައި ހިންގުމުގެ ކުރިން، އެ މައްސަލައެއްގައި ދަޢުވާލިބޭފަރާތުން ލިބިގެންވާ ފަރާތުގެ މަޞްލަޙަތު ރިޢާޔަތްކުރުމަށް ފަރާތެއް ކޯޓުން އައްޔަންކުރަންޖެހޭގޮތުގެ އިޖުރާއަތު ބެލެހެއްޓުމުގައި، އެ މާއްދާގެ ދަށުން ދީ ބާވަތްތަކުގެ ފަރާތްތަކުގެ މައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދެވޭނީ އެ ފަރާތުގެ މަޞްލަޙަތު ރިޢާޔަތްކޮށްދޭނެ ފަރާތެއް އައްޔަންކުރުމަށްފަހު ކަމަށް ބުނެފައިވާއިރު، އެއީ (1) ކުޑަކުދިންނާއި (2) ދަޢުވާލިބޭފަރާތުން ލިބިގެންވާ ފަރާތްތަކަށްކަމާއި، މިއީ ޤާނޫނުގެ ބާބުގެ ދަށުން މި ބަލަހައްޓާ ފަރާތްތަކެއް އެ ޤާނޫނުގެ 429 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި "ކުޑަކުއްޖާ" މާނަކޮށްދީފައި އޮތް ގޮތް، އަދި ކުޑަކުދިން ނޫންކަމާ އެ މާއްދާގެ (ށ) ގައި "ދަޢުވާލިބޭފަރާތުން ލިބިގެންވާ ފަރާތް" މާނަކޮށްދީފައި އޮތް ގޮތުން އެނގޭ ކަމުގައެވެ.

6.2 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، އެ މާއްދާގައި ބުނީ ކޯޓުން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއްގެ ވާހަކަކަމާއި، އެއީ މަސްލަހަތު ހިމާޔަތްކޮށްދޭނެ ފަރާތެއް (ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިއެއް) ޢައްޔަންކުރުންކަމަށާއި، އެކަން ޤާބިލުވެގެންވަނީ މައްސަލަ ބަލާ ކޯޓަށް ކަމަށާއި، މިއަށް އިތުރަށް އެ ޤާނޫނުގެ 79 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އިން ބާރުދޭ ކަމުގައެވެ.

6.3 ގަވާއިދު ނަންބަރު 2022/R-105 (ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދު) (މީގެ ފަހުން "ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދު") ގައި ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިޔަކާ ޢައްޔަންކުރަން ޚާއްސަ އިޖުރާއަތެއް ކަނޑައެޅިފައި ނެތްކަމާއި، އެހެނަސް، އެ ގަވާއިދުގެ 22 ވަނަ މާއްދާގެ ނަޞްޞުން މަސްލަހަތު ހިމާޔަތްކޮށްދޭނެ ފަރާތެއް (ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިއެއް) ޢައްޔަންކުރަންޖެހޭނީ، މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުން އެ ކޯޓުންކަން ދޭހަވާކަމުގައެވެ.

6.4 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނާއި އިނގިރޭސި ވިލާތުގެ ސިވިލް ޕްރޮސީޖަރ ރޫލްސް 1998 (Civil Procedure Rules 1998) އާ ޤާބިލު އެއްގޮތް ކަންތައްތަކަށް ހުކުމުން، އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން އެކަން އޮތް ގޮތަށް ބަލާއިރު، ކުޑަ ކުއްޖެއް ދަޢުވާގެ ފަރާތަކަށް ވާނަމަ މަސްލަހަތު ހިމާޔަތްކޮށްދޭނެ ފަރާތެއްގެ ގޮތުގައި ޢައްޔަންކުރަން ކޯޓުގައި އެދިދާނެކަމަށާއި،[6] އެފަދަ އަމުރަކާނުލާ އެފަރާތްތަކުން ޝަރުޢީ މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައިވާ ކޯޓަކަށް އެ ޤާނޫނުން އެނގޭކަމުގައެވެ.[7]

6.5 ސިވިލް ކޯޓުގެ އެންގުމުގައި ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިޔާ ޢައްޔަންކުރުމުގެ އިޖުރާއާތެއް ނަމަވެސް، އެކަމާ ގުޅިގެން ބޭނުމުން ސަބްމިޝަންތަކުގައި ދުރުގެ ވާހަކަތަކުން މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 429 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން އެކަން ކަނޑައަޅަނީ ފުރިހަމަ ކޯޓުން ކަމުގައި ވާނީ ދަށުވެގެންނުވާކަން ދެއްކިފައިވާކަމެވެ. އެހެންކަމުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 429 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ތަސްދީޤުކުރައްވައިވާ ހަމަޔަށް ކުއްޖާގެ ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިޔަކުކަމާއި،

---

[6] Rule 21.6 (2) of Civil Procedure Rules 1998

[7] Rule 23.1 (1) of Civil Procedure Rules 1998

އެ މާއްދާގައި [illegible] ލިބިގެންވާ ހައްޤުތަކުގެ ޤާނޫނީ [illegible] [illegible] [illegible] ނުފޫޛުވާކަމަށާއި، މި މައްސަލައިގެ [illegible] [illegible]، މި މައްސަލައަށް މި މާއްދާ ތަޠުބީޤުކުރަންނުޖެހޭކަމަށެވެ.

7. އިސްތިއުނާފުގެ މައްސަލަ މިކޯޓަށް ހުށަހަޅައިދީ އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ:

7.1 ސިވިލް ކޯޓުން 31 ޖުލައި 2022 ގައި ޢާއިޝަތު ޖަމީލާއަށް އަންގާފައިވާ އެންގުމަކީ ބާޠިލު އެންގުމެއްކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމާއި،

7.2 ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައިގެ ތެރެއިން [illegible] ޤަޟިއްޔާގެ ޤާނޫނީ [illegible] ސިވިލް ކޯޓުން ކަނޑައަޅައި އެ ކޯޓުން އަމުރުކޮށްދިނުމަށެވެ.[8]

8. އެހެނަސް، މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން 16 އޮގަސްޓު 2023 ގައި ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަހުން [illegible] ޤަޟިއްޔާ [illegible]، އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން އެދޭ ގޮތުގެ [illegible] ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައިގެ ތެރެއިން [illegible] ޤަޟިއްޔާގެ ޤާނޫނީ [illegible] ސިވިލް ކޯޓުން ކަނޑައަޅައި އެ ކޯޓުން އަމުރުކޮށްދިނުމުގެ ބައި[9] ބަދަލުކޮށް ގެންދަން ބޭނުންވާކަމަށާއި، އެ ފަރާތުން އެދުނީ ސިވިލް ކޯޓުން 31 ޖުލައި 2022 ގައި ޢާއިޝަތު ޖަމީލާއަށް އަންގާފައިވާ އެންގުމަކީ ބާޠިލު އެންގުމެއްކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމުގެ އެދުން އުނިކުރުމުގެ ބައި ބަދަލުކުރަން ބޭނުންވާކަމަށެވެ.[10] އެހެނީ، އެއީ މައްސަލައިގެ މައްސަލައިގެ ތެރެއިން އިޖުރާއަތު [illegible] ނިންމުމަކަށްވާތީ، އެއީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/SC-A/25 **ބޮޑީ ކޮންސްޓްރަކްޝަން (ޕ.ޓ.އާ) ލިމިޓެޑް ވ. ކޯޕަރޭޝަން އިންޝުއަރެންސް ކޮމްޕެނީ ލިމިޓެޑް** ޤަޟިއްޔާގައި މައްސަލަ ހުށަހެޅި ފަރާތުން މައްސަލަ އަނބުރާ ނަގާފައިވާނަމަ، މިފަދަ (މަރުޙަލާ ގޮތުގައިވާކަމުން ބެލުން) ހުށަހަޅާގޮތަށް، ކޯޓުން ހުށަހެޅިއިރު ޤާނޫނީ ނުކުތާއަށް ގޮތް

---

[8] ޝެއިސަން ބަލިޑަށް ސާބިތު [illegible] "[illegible]" [illegible] ގެ 9 ވަނަ ނަންބަރު.

[9] މި ނިޔާގެ 7.2 ވަނަ ނަންބަރުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ބައި.

[10] މި ނިޔާގެ 7.1 ވަނަ ނަންބަރުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ބައި.

ކަނޑައެޅުމުގައި ކޯޓުގެ ޖިނާއީއެއްކަމަށް ބަލާނުލައްވާފައިވާއިރު، މި ކޯޓުގެ ކުރިމަތީގައި އޮތް ޤާނޫނީ ސުވާލު މަރުޙޫމާ އޮތްކަމުގައި، މިއީ ސާފުވުމަށް އޮންނަންޖެހޭ ޤާނޫނީ ނުކުތާއެއް ކަމުގައި ދެކެވޭކަމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރާ ކަންތައްތައް

މި މައްސަލައިގައި އޮތް ޤާނޫނީ ސުވާލު

9. މި މައްސަލައަކީ މަރުޙޫމް ޒިޔާ (ދިވެހި ރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު A154241) އަކީ އަމިއްލަ ނިސްބަތުންވެސް އަދިވެސް ނުވާ ފަރާތެއްކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމާއި، މަރުޙޫމް ޒިޔާ އޭނާގެ މުދަލުން ވަސީލަތްތަކުން ބަރޯސާވެވޭ ފަރާތެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމާއި، އޭނާ ހަޔާތުގައި އޭނާގެ މުދަލުގެ ހަވާލުދާރީގައި އޭނާގެ އެއްބަނޑު އަންހެން ކޮއްކޮ ޒާހިދާ ޒިޔާނާކަން ކަނޑައަޅައިދިނުމާއި، އޭނާގެ ފަރާތުން އަދާކުރަންޖެހޭ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް އަދާކުރަން، އޭނާގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމަށް ބެލެނިވެރިއަކު އައްޔަންކޮށްދިނުމަށް، އެ ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިޔާގެ ގޮތުގައި ޒާހިދާ ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދި ޒާހިދާގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ މައްސަލައެއްކަމުގައިވާއިރު، މި ކޯޓުގެ ކުރިމަތީގައި އޮތް ސުވާލަކީ މި މައްސަލައިގެ މައްސަލާގައި ހިމެނޭ މަރުޙޫމް ޒިޔާ މިހާރު ނިޔާވެފައިވާތީ، މި މައްސަލައިގައި ނުރައްކާވާ އަސަރުކުރާ ގޮތް ގޮތެއް މި މައްސަލައިގައި ގޮތް ކަނޑައަޅައިދޭނެގޮތެވެ.

10. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވަނީ މަރުޙޫމް ޒިޔާގެ ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިއަކު އައްޔަން ދިނުމަށް 60 (ފަސްދޮޅަސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ކޯޓަށް ހުށަހަޅަން ޒާހިދާއަށް ސިވިލް ކޯޓުން 31 ޖުލައި 2022 ގައި އެންގި އެންގުމެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، މިއީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ބަލަމުންގެންދާ ވިޔަފާރީ ފަރާތްތަކުގެ މަސްލަޙަތު ހިމާޔަތްކުރުން ފަރާތް އައްޔަންކުރުމުގެ އިޖުރާއަތެއް ނިސްބަތްވާ ނުކުތާއެކެވެ. އަދި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދިފާޢު

އެދޭ އެދުމަކީ[11] ސިވިލް ކޯޓުން 31 ޖުލައި 2022 ގައި ޢާއިޝަތު ޒަހީރާއަށް އަންގާފައިވާ އެންގުމަކީ ބާޠިލު އެންގުމެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށެވެ.

11. މިކަންކަމަށް ބަލާއިރު، މިއީ މައްސަލައިގެ މައުޟޫޢުތަކުން، އެ އެންގުމުގެ އިޖުރާއަތާއި ގުޅޭ ނުކުތާއެއްކަން އެނގެއެވެ. އެހެނީ މި އިސްތިއުނާފުގައި ހިމެނޭ ޤާނޫނީ ސުވާލަކީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގައި އޮންނަ އިޖުރާއަތު ހިންގުމަކީ އެ މަދަނީ މައްސަލައެއް ހުށަހަޅައި ހިނގަމުން ކޯޓަކުން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއްކަމާ ގުޅޭ އުފެދިފައިވާ ސުވާލު ކަމުގައިވާތީއެވެ.[12]

12. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/SC-A/25 **[illegible] ([illegible]) [illegible] ވ. [illegible]** ޤަޟިއްޔާއިން ބަލާއިރު، މައްސަލަ ހުށަހެޅި ފަރާތުން މައްސަލަ އަނބުރާ ނުގެންދާނަމަ، [illegible] ގެއްލުންވާނެކަން ބޮޑުވާ [illegible] ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިފައިވާ ޤާނޫނީ ނުކުތާއެއް [illegible]، އެހެނީ، ކޯޓުތަކުން [illegible] ހިނގާ [illegible] މައްސަލަ [illegible] [illegible] ކަމުގައިވާތީއެވެ.[13]

---

[11] 16 ޑިސެމްބަރު 2023 ގައި ޢާއިޝަތު ޒަހީރާގެ ވަކީލުން [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] 9-1 ވަނަ [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވާ [illegible] ސިވިލް ކޯޓުން 31 ޖުލައި 2022 ގައި ޢާއިޝަތު ޒަހީރާއަށް އަންގާފައިވާ އެންގުމަކީ ބާޠިލު އެންގުމެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް [illegible] މި އިސްތިއުނާފު [illegible] 9-2 ގައި [illegible].

[12] ޢާއިޝަތު ޒަހީރާގެ ވަކީލުން ހުށަހަޅާފައިވާ "[illegible]" 7-1-26 ވަނަ ނަންބަރު.

[13] [illegible] 23

13. އެހެންކަމުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާ މާނަކުރުމާއި، އެ މާއްދާއަށް ތަރުޖަމާއެއް ދިނުމުގައި އުފެދިފައިވާ ޚިލާފުތަކަށް ޙައްލެއް [illegible] އަދި މި މައްސަލައިގައި [illegible] ޤާނޫނީ [illegible] ތެރެއިން މި މާއްދާ [illegible] [illegible] [illegible]، މި މައްސަލައިގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 11 ވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާން [illegible] [illegible] [illegible].

މި މައްސަލައާ ގުޅޭ ޤާނޫނީ ނައްސުތައް

14. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރުޢީ ކޯޓުތަކަށް ހުށަހެޅޭ މަދަނީ މައްސަލަތަކުގެ ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ އިޖުރާއަތާއި، ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާ ހިނގާނެ ގޮތާއި، އެފަދަ މައްސަލަތަކަށް ހިނގާނެ ހެކީގެ އުސޫލުތަކާއި، އެފަދަ މައްސަލަތަކާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމުގައާއި ޝަރީޢަތް ނިމި ޙުކުމް ތަންފީޒުކުރުމުގައި އަމަލުކުރާނެ އިޖުރާއަތާއި، އަދި މިނޫންވެސް ޝަރުޢީ ކޯޓުތަކަށް ހުށަހެޅޭ މައްސަލަތަކުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުތައް އާންމު އުސޫލު ތަރުތީބުކޮށްފައިވާ ޤާނޫނެކެވެ.[14] ޝަރުޢީ ކޯޓުތަކަށް ހުށަހެޅޭ މަދަނީ މައްސަލައަކީ ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތެއް (protected person) ހިމެނޭ މައްސަލައެއްނަމަ، އެކަމުގައި އަމަލުކުރަންޖެހޭ އާންމު އުސޫލު މި ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރެވިފައެވެ.

15. މި ޤާނޫނުގައި "ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތް" ކަމުގައި ބުނެފައިވަނީ އެ މީހެއްގެ ކިބައިގައި ހުރި ނަފްސާނީ ނުވަތަ ޖިސްމާނީ ނުކުޅެދުންތެރިކަމެއްގެ ސަބަބުން، އެ ފަރާތުގެ މަޞްލަޙަތު ހިމާޔަތްކުރާނެ އެހެން ފަރާތެއް [illegible] [illegible] [illegible]، މަދަނީ މައްސަލައެއްގެ ޝަރީޢަތެއްގެ މަރުޙަލާއަށް [illegible] ގެންދިއުމުގެ ޤާބިލުކަން ނެތް [illegible] ފަރާތަކަށެވެ.[15]

---

[14] ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 1 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

[15] ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 429 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)

16. އާންމު އުޞޫލަކީ މައްސަލައެއްގެ ދައުވާކުރާ ނުވަތަ ދައުވާލިބޭ ފަރާތް ކޯޓަށް ޙާޟިރުވެ، ފަރުދީ ހައިސިއްޔަތުން ތަމްސީލުވުމެވެ.[16] ނުވަތަ ކޯޓުގައި ޤާނޫނީ ވަކީލުން [illegible] ތަމްސީލުވުމެވެ.[17] އެހެންނަމަވެސް، މައްސަލައެއްގެ [illegible] ގޮތުގައި ހިމެނޭ ފަރާތަކީ ކުޑަކުއްޖެއް ކަމުގައިވާ ޙާލަތުގައި، ނުވަތަ ނުކުޅެދުން ލިބިގެންވާ ފަރާތެއް ކަމުގައިވާ ޙާލަތުގައި، [illegible] [illegible] [illegible] އެ ފަރާތެއް ތަމްސީލުކުރުމަށް އެ ފަރާތެއްގެ މަޞްލަޙަތު ހިމާޔަތްކޮށްދޭނެ ފަރާތެއް (litigation friend/litigation representative) ކަނޑައެޅުމެވެ.[18]

17. މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރަނީ ކުޑަކުއްޖެއް ނުވަތަ ނުކުޅެދުން ލިބިގެންވާ [illegible] ފަރާތެއް [illegible] މައްސަލައެއް ކޯޓުގައި ހިނގާނަމަ، އެ ފަރާތެއްގެ މަޞްލަޙަތު ހިމާޔަތްކޮށްދޭނެ ފަރާތެއް އައްޔަންކުރަންވާނެކަމެވެ. އަދި މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ބޭނުމަށްޓަކައި މަޞްލަޙަތު ހިމާޔަތްކޮށްދޭނެ ފަރާތެއް ކަނޑައަޅާއިރު ބަލަންވީ އުޞޫލު، ޤާނޫނުގެ ނުވަތަ ނުކުޅެދުން ލިބިގެންވާ ފަރާތުގެ ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިޔާ ކަމަށް މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނެފައެވެ. މި ޤާނޫނުގެ 429 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި "ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިޔާ" މާނަކޮށްފައިވަނީ ކުއްޖެއްގެ މައިންބަފައިންނާއި، މައިންބަފައިން ނޫން ބަލަހައްޓާ ފަރާތާއި، ސަލާމަތީ ބަލަދުވެރިޔާއާއި، ކުއްޖެއްގެ ބެލެނިވެރިޔާ ޤާނޫނީގޮތުން ހަމަޖައްސާފައިވާ ފަރާތް ކަމުގައެވެ.

18. މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގައި "ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިޔާ" މި ލަފުޒު މާނަކޮށްފައިވިޔަސް، އޭގެ [illegible] [illegible] ކުޑަކުދިންނަށް އެކަނި ނިސްބަތްވާގޮތަށެވެ. މިއީ މި މާއްދާ އަކުރުން އަކުރަށް ކިޔާއިރު، އެއަށް ދެވޭ މާނައެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތުން ކުޑަކުދިންގެ އިތުރުން ނުކުޅެދުން ލިބިގެންވާ ފަރާތުގެ މަޞްލަޙަތު ހިމާޔަތްކޮށްދޭނެ ފަރާތެއް އެ ފަރާތެއްގެ ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިޔާ ކަމުގައި ބަލަންޖެހޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިޔާ

---

[16] ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 80 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި 85 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

[17] ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 79 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

[18] ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 79 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)

މި ޙައްޤު [illegible] [illegible]، އެ މީހެއްގެ ކިބައިގައި ހުރި ނަފްސާނީ ނުވަތަ ޖިސްމާނީ ނުކުޅެދުންތެރިކަމުގެ އެހެން ފަރާތެއްގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible] [illegible]"ވެސް މި ޙައްޤު [illegible] މި ޙައްޤު [illegible] [illegible].

19. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

20. މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނަކީ މަދަނީ މައްސަލަތައް ހިންގުމުގައި އަމަލުކުރަން އިޖުރާއާތު ބަޔާންކުރާ ޤާނޫނަކަން އިސްވެ ބަޔާންކުރެވިއްޖެއެވެ. ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000 (އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު) (މީގެ ފަހުން "އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު") ގެ ދަށުން އާއިލީ މައްސަލަތައް ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވާ ކޯޓަކުން ބަލާ މައްސަލަތައް ބެލުމުގައި، އެ ކޯޓުން އަމަލުކުރަނީ، އެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ [illegible] އިޖުރާއާތުގައި [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވެއެވެ. މިގޮތުން އާއިލާއާބެހޭ ގަވާއިދުގެ 75 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އާއިލީ މައްސަލަތައް ބެލުމުގައި ހުރިހާ ކޯޓުން އަމަލުކުރަންޖެހޭ އިޖުރާއާތު ބަޔާންކުރާ ގަވާއިދުތަކުގައެވެ. އެއީ ގަވާއިދު ނަންބަރު 2022/R-102 (ފެމިލީ ކޯޓުގެ އާއިލީ އިޖުރާއާތުގެ ގަވާއިދު) އެވެ. މި އުސޫލުން، އާއިލާއާބެހޭ ގަވާއިދުގެ 75 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން އާއިލީ މައްސަލަތައް ބެލުމުގައި ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުތަކުން އަމަލުކުރަންޖެހޭ އިޖުރާއާތު ބަޔާންކުރާ އުސޫލެއް ހަދާފައިވެއެވެ. އެއީ އުސޫލު ނަންބަރު 2022/G-26 (ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުތަކުގެ އާއިލީ އިޖުރާއާތުގެ އުސޫލު)އެވެ. އެހެންކަމުން، އާއިލީ މައްސަލަތައް ބެލުމުގައި އަމަލުކުރަން [illegible] އިޖުރާއާތު މި ދެ މަސްދަރުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާތީ، މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު [illegible] އާއިލީ މައްސަލަތަކުގެ [illegible] [illegible] މަދަނީ މައްސަލަތަކަށް [illegible].

.21 "ޤާނޫނީ ބެލެނިވެރިޔާ" ކަނޑައެޅުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ވަކި ކޯޓަކަށް ޚާއްޞަކުރެވިފައިވާ ގޮތް ބަލާލަމެވެ. މިގޮތުން، ފުރަތަމަ ކޯޓުގެ އިޖްރާއާތުގެ ބަލާއިރު، ބަލަދުވެރިޔަކަށް ސަލާމަތުކުރުމަށް ފުރަތަމަ ކޯޓުގެ އިޖްރާއާތުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަމަށްވާނަމަ، އަދި ދެމިހުރި ކޯޓުތަކަށް އެ ކޯޓެއް ހިމެނޭ ދުވަސްތަކުގައި ހިނގާ އުސޫލާ އާއިލީ މައްސަލަތައް ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ދިނުމަށް ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) (މީގެ ފަހުން "ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު") ގެ ޤަވާޢިދުން އެނގެއެވެ.

.22 އާއިލީ މުޢާމަލާތުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ބަލަދުވެރިކަމާ ގުޅޭ މައްސަލަ ބަލައިން، އެންމެ އިސްތިސްނާއެއް ގޮތުން ބަލަދުވެރިޔާ ނިސްބަތްވާ ކުޑަކުދިންގެ ބަލަދުވެރިންނަށެވެ. މިގޮތުން ފުރަތަމަ އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި، ކުއްޖާގެ ބަލަދުވެރިންގެ ތަރުތީބު ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މި މާއްދާގައި ކުއްޖާގެ ބަލަދުވެރިންނަށް އެންމެ އިސް ސަރުކާރު ބަލަދުވެރިޔާއާއި، ސަރުކާރު ބަލަދުވެރިންނައި، ޤާނޫނީ ބަލަދުވެރިންގެ މައްޗަށް ކުރިމަތިވާ ބަލަދުވެރިކަމުގެ ޙައްޤުތައް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. ކުއްޖާގެ އެންމެ އިސް ސަރުކާރު ބަލަދުވެރިޔަކީ ކުއްޖާގެ ބައްޕައެވެ. ސަރުކާރު ބަލަދުވެރިންނަކީ، ނަސަބުގެ ގޮތުން ކުއްޖާގެ މާމައާއި ދުރުގެ ސަރަޙައްދުން ސަރުކާރު ނަސަބުތަކުން ކުއްޖާގެ ބަލަދުވެރިކަން ނަގާދޭ ފަރާތްތަކެވެ. ޤާނޫނީ ބަލަދުވެރިންނަކީ، އެންމެ އިސް ސަރުކާރު ބަލަދުވެރިޔާއާއި، ސަރުކާރު ބަލަދުވެރިންގެ ތެރެއިން މިނަކަ ނެތުމުން، ކުއްޖާގެ ބަލަދުވެރިކަމުގައި ކޯޓުން ޢައްޔަންކުރާ ބަލަދުވެރިންނެވެ.[19]

---

[19] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000 (އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު)ގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި މިހެން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އުމުރުން 18 އަހަރު ނުފުރާ ކުއްޖެއްގެ ޤާނޫނީ ބަލަދުވެރިޔަކީ ނަސަބުގެ ގޮތުން، އާއިލާއާބެހޭ ޤަވާއިދުގެ 70 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މިގޮތުން، އެއީ (ހ) ބައްޕަ (ސަރުކާރު އެންމެ އިސް ބަލަދުވެރިޔާ)، (ށ) ކާފަ (ބައްޕަގެ ބައްޕަ، ބައްޕަގެ ބައްޕަ ކުރިއަށް ދިޔުމަށް)، (ނ) އެއްބަފާ އަޚާ، (ރ) އެއްބަފާ އެއްމަފާ އަޚާ، (ބ) އެއްބައްޕަ ހަމައެކަނި އަޚާ، (ޅ) އެއްބަފާ އެއްމަފާ އަޚާގެ ދަރިފުޅު ފިރިހެންކުދިން، (ކ) އެއްބަފާ އަޚާގެ ދަރިފުޅު ފިރިހެންކުދިން، (އ) ބައްޕަގެ އެއްބަފާ އެއްމަފާ އަޚާ (ބައްޕަގެ ފަރާތުން)، (ވ) ބައްޕަގެ އެއްބަފާ އަޚާ (ބައްޕަގެ ފަރާތުން)، (މ) ބައްޕަގެ އެއްބަފާ އެއްމަފާ އަޚާގެ ފިރިހެންދަރިން (ބައްޕަގެ ފަރާތުން)، ދެން ބައްޕަގެ އެއްބަފާ އަޚާގެ ދަރިން (ބައްޕަގެ ފަރާތުން)

23. "ބެލެނިވެރިޔާ" މި ލަފްޒު، އެ ޤާނޫނަށް ޚާއްޞަކޮށް ޤާނޫނު ނަންބަރު 19/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގައި މާނަކޮށްދީފައިވެއެވެ.[20] އަދި ހަމަ މިފަދައިން، އެ ޤާނޫނަށް ޚާއްޞަކޮށް "ބެލެނިވެރިޔާ" މި ލަފްޒު ޤާނޫނު ނަންބަރު 3/2012 (ގޭގެ އަނިޔާ ހުއްޓުވުމުގެ ޤާނޫނު) ގައިވެސް މާނަކޮށްދީފައިވެއެވެ.[21] "ބެލެނިވެރިޔާ" މި ލަފްޒު މާނަކޮށްދީފައިވާ ޤާނޫނުތަކުގައި، އެ ލަފްޒު އެ ޤާނޫނަކަށް ޚާއްޞަކޮށްފައިވާކަން އެނގެއެވެ. އަދި އެކި ޤާނޫނުތަކުގައި މި ލަފްޒު މާނަކުރުމުގައި ތަފާތުކޮށްފައިވާކަން އެނގެއެވެ.

24. އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގައިވާ "ބަލަދުވެރިޔާ" އާއި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ "ބެލެނިވެރިޔާ" ގެ މާނައިގެ ފަރަގަކީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ބެލެނިވެރިޔާ މާނަކުރުމުގައި ކުއްޖާގެ މަންމައާއި ބައްޕަ ހިމެނޭގޮތުން ކުއްޖާގެ މައިންބަފައިންނަށް އިސްކަންދީފައިވާކަމެވެ. ބަލަދުވެރިޔާއަކީ، ކުއްޖާގެ [illegible] ޝަރުޢީ ބަލަދުވެރިޔާ އާއި ޤާނޫނީ ބަލަދުވެރިޔާއެވެ. އަދި މިކަން [illegible] ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ [illegible]. ކުއްޖާގެ މަންމަ، ކުއްޖާގެ ޤާނޫނީ ބަލަދުވެރިޔެއްގެ ގޮތުގައި ޢަމަލުކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރު [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ ޝަރުޢީ ބަލަދުވެރިޔާ [illegible] އާއިލާއާބެހޭ ގަވާއިދުގެ 69 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، މި ދެ ލަފްޒު މާނަކުރުމުގައި ތަފާތުތަކެއް ހުރުމުންނާއި އަދި ބޭނުންކުރާ ހާލަތު ތަފާތުވުމުން، މި ދެ ލަފްޒު މާނަކުރަންވާނީ [illegible] [illegible] [illegible] އަދި އެއަށް ތަތުބީޤުކުރަންޖެހޭ ޤާނޫނުގެ [illegible] ބަލައިގެންނެވެ.

25. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާއަކީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޢަމަލުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތް ނިސްބަތްވާ ނުކުތާއެވެ. އެހެންކަމުން، [illegible] ދައުވާ

---

[20] ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 133 ވަނަ މާއްދާގެ (ސ) ގައި "ބެލެނިވެރިޔާ" ކަމަށް މާނަކޮށްފައިވަނީ މައިންބަފައިންނާއި، ޝަރުޢީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހިމެނެއެވެ.

[21] ގޭގެ އަނިޔާ ހުއްޓުވުމުގެ ޤާނޫނުގެ 67 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި "ބެލެނިވެރިޔާ" ކަމަށް މާނަކޮށްފައިވަނީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހިމެނެއެވެ.

ބިނާކުރާ އަސާސްގެ ތެރެއިން މިކަން ކުރާނެ ސާފު ހަމައެއް ކަނޑައެޅިފައިނުވާތީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ތަރަހައިގެ ތެރެއިން ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

26. އިސްވެ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލައި، މި މައްސަލައިގެ ޙަޤީޤަތްތަކުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މަދަނީ މައްސަލައެއް ހިންގުމުގެ ގޮތުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ބޭނުމަށް، [illegible] [illegible] ފަރާތެއްގެ ނުވަތަ ކުޑަކުއްޖެއްގެ މަޞްލަޙަތު ރިޢާޔަތްކުރާނެ ފަރާތެއް ޢައްޔަންކުރުމަކީ ވަކި ކޯޓެއްގެ އިޚްތިޞާޞްގައި ހިމެނޭ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުތަކުގެ ޤާނޫނުގައި [illegible] [illegible] ނުފެނެއެވެ.

ޤާނޫނު ތަޙުލީލުކުރުން

27. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، އެ މާއްދާގައިވާ ކުޑަކުއްޖާ ނުވަތަ [illegible] [illegible] ފަރާތެއް ހިމެނޭ މައްސަލައެއް ކޯޓުގައި ހިނގާނަމަ، އެ ފަރާތެއްގެ މަޞްލަޙަތު ރިޢާޔަތްކުރާނެ ފަރާތެއް ޢައްޔަންކުރުމުގެ ބާރު ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

28. "ޢައްޔަންކުރުން" މިއީ އިނގިރޭސި ބަހުންނަމަ “appoint” ކުރުމެވެ. Black law’s dictionary ގައި Appointment މާނަކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ބައިންނެވެ.

> “the designation of a person, by a person or persons having authority therefore, to discharge the duties of some office or trust”

29. އަންނަނިވި ކަންކަމަކީ ޢައްޔަންކުރުން ކަމުގައި ބެލެވެއެވެ.[22]

(1) މަޤާމެއް ދިނުން ނުވަތަ ވަޒީފާއެއް ހަވާލުކުރުން

(2) މަސްއޫލިއްޔަތެއް މަތިކުރުން

(3) ވަކިއެއްޗެއް ނުވަތަ ކަމެއް ނުވަތަ ވަގުތެއް ކަނޑައަޅައި ފާހަގަކޮށް ބަޔާންކުރުން

---

[22] ހުސްނުއްސުޢޫދު، ޤާނޫނީ ތަޢުރީފު (2018)، [illegible]

30. އެހެންކަމުން، މި ޙާލަތުގައި ޢައްޔަންކުރުމަކީ، ވަކި މަސްއޫލިއްޔަތެއް އަދާކުރުމަށްޓަކައި، އެކަމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ހަވާލުކޮށްފައިވާ ފަރާތަކުން ވަކި މީހަކު ކަނޑައެޅުމެވެ. މި މަސްއަލައިގައި އުފެދޭ ސުވާލަކީ ޙައްޤުވެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތުގެ މަސްލަހަތު ހިމާޔަތްކޮށްދޭ ފަރާތް ޢައްޔަންކުރާނެ ފަރާތަކީ ކާކުކަމެވެ. އެހެނީ ޢައްޔަންކުރުމުގެ ބާރު ލިބިގެންވާ ފަރާތަކަށް، ޢައްޔަންކުރެވޭ ފަރާތް ވަކިކުރުމުގެ ބާރާއި، ވާޖިބުތައް އަދާކުރުން [illegible] ބާރާއި، ވަގުތީ ގޮތުން އެހެން މީހަކާ އެ ވާޖިބު ހަވާލުކުރުމުގެ ބާރުވެސް ލިބިގެންވެއެވެ.[23]

31. ޙައްޤުވެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތުގެ މަސްލަހަތު ހިމާޔަތްކޮށްދޭ ފަރާތެއް ޢައްޔަންކުރުމުގެ ބާރާއި ވާޖިބު އެހެން ޤައުމުތަކުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި [illegible] [illegible]، އިނގިރޭސިވިލާތުގެ The Civil Procedure Rules 1998 ގައި ބަޔާންކުރަނީ ޙައްޤުވެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތުގެ މަސްލަހަތު ކުރިއަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ލިބިގެންވާ ފަރާތް [illegible] [illegible] ފަރާތް [illegible]ތަކާއި،[24] މި ފަރާތް ކޯޓު [illegible] އަދި ކޯޓު [illegible] [illegible] ޢައްޔަންކުރުމާއި،[25] އަދި މި ފަރާތުގެ ބާރު [illegible] [illegible] [illegible] ވަކިކުރުމުގެ ބާރާއި،[26] އެ ފަރާތް ބަދަލުކުރުމުގެ ބާރުވެސް ކޯޓަށް ލިބިގެންވާކަމެވެ.[27] މިކަން ކުރުމުގެ ބާރު ލިބިދެނީ އެ މަސްއަލައެއް ހުށަހެޅިފައިވާ ކޯޓަށް [illegible]، އަދި ކޯޓު [illegible] [illegible] ޢައްޔަންކުރުމަށްފަހު [illegible] [illegible]، އެކަމުން އަދި ކުރަންޖެހޭނީ އެ މަސްއަލައެއް ހުށަހެޅިފައިވާ ކޯޓަށް ކަމުގައި މި އިޖުރާއަތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[28]

---

[23] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 ([illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު)ގެ 24 ވަނަ މާއްދާ

[24] Rule 21.2 of Civil Procedure Rules

[25] Rule 21.5 and Rule 21.6 of Civil Procedure Rules

[26] Rule 21.9 of Civil Procedure Rules

[27] Rule 21.7 of Civil Procedure Rules

[28] Rule 23.2 (1) of Civil Procedure Rules

32. ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތުގެ ނުވަތަ ކުޑަކުއްޖެއްގެ މަސްލަހަތު ރިޢާޔަތްކޮށްދޭ ފަރާތެއް ކޯޓުން އައްޔަންކުރާއިރު، މަސްލަހަތު ރިޢާޔަތްކޮށްދޭ ފަރާތެއްގެ ގޮތުގައި އައްޔަންކޮށްފައިވާ ފަރާތަކީ އެ މައްސަލައިގެ މަސްލަހަތު އޮތް ފަރާތަކަށް ވެގެންނުވާނެއެވެ. ނުވަތަ އެއްވެސް ގޮތަކުންވިޔަސް މަސްލަހަތުގެ ފުށުއެރުމެއް އޮތް ފަރާތަކަށްވެގެންނުވާނެއެވެ.[29]

33. ސިންގަޕޫރުގެ Rules of Court ގެ Order 76 ގައި ބަޔާންކުރަނީވެސް ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތެއް (a person under disability) ގެ ފަރާތުން މައްސަލައެއް، ނުވަތަ ދިފާއެއް، ނުވަތަ ރައްދު ދައުވާއެއް ހުށަހަޅަންވާނީ އެ ފަރާތުގެ މަސްލަހަތު ރިޢާޔަތްކޮށްދޭ ފަރާތެއް (litigation representative) މެދުވެރިކޮށްކަމަށާއި، މިކަން ކޯޓު އަމުރެއް މެދުވެރިކޮށް، އަދި ކޯޓު އަމުރަކާނުލައި ކުރެވޭ ޙާލަތްތައް [illegible] [illegible]،[30] މިކަން ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިގެން ކުރަންޖެހޭ ހާލަތުގައި، އެކަން އެފިޑޭވިޓެއް މެދުވެރިކޮށް [illegible] [illegible] ބަޔާންކުރެއެވެ. މި އުސޫލުން މެލޭޝިއާގެ Rules of Court 2012 ގެ Order 76 ގައިވެސް ބަޔާންކުރެއެވެ.

34. އިންޑިއާގެ The Code of Civil Procedure ގެ Order XXXII ގައި މައްސަލައިގައި ކުޑަކުއްޖެއް ނުވަތަ ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތެއް (persons of unsound mind) ހިމާޔަތަށް، އެ ފަރާތުގެ މަސްލަހަތު ރިޢާޔަތްކުރުން ފަރާތެއް (proper person to be a guardian) ކޯޓުން އައްޔަންކުރާނެކަމާއި، އަދި ހަމަ މި އުސޫލުން އެ ފަރާތުގެ މަސްލަހަތު ރިޢާޔަތްކުރުން ފަރާތެއް އައްޔަންކުރުމަށްޓަކައި ހުށަހެޅުމެއް (application) ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިދޭނެކަމާއި، މިފަދަ ހުށަހެޅުމެއްގައި ރިޢާޔަތްކުރުމުން އެދޭ ފަރާތަކީ އެ މައްސަލައިގެ އެއްވެސް މަސްލަހަތެއް އޮތް ފަރާތެއްނޫންކަން އަންގައިދީ އެފިޑޭވިޓެއް

---

[29] Nottingham County Council v Bottomley [2010] Med LR 407

[30] Order 76 (3) of Rules of Court 2012

ހުށަހަޅަންވާނެކަމުގައި ބަޔާންކުރެއެވެ.[31] މީގެ އިތުރުން، އެ ފަރާތެއް އެކަމުން ވަކިވާ ހާލަތްތަކާއި، އަދި ކޯޓުން އެ ފަރާތެއް ވަކިކުރެވޭ ހާލަތްތައް މި އިޖުރާއަތުގައި ބަޔާންކުރެއެވެ.[32]

35. އިސްވެ ބަޔާންކުރަނިވި ޤާނޫނުތަކުގައިވެސް ހަވާލާދެނީ އެ ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައެއްގައި ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތުގެ މަސްލަހަތު ހިމާޔަތްކުރުމާ ގުޅޭ އިޖުރާއަތުތަކަށެވެ. މިގޮތުން ކޯޓަށް ހުށަހަޅާ މައްސަލަތަކުގައި، ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތުގެ މަސްލަހަތު ހިމާޔަތްކުރުމަށް ގާޑިއަނެއް އެ ކޯޓުން އައްޔަންކުރެއެވެ. އަދި ވަކިކުރަންޖެހޭ ހާލަތްތައް ވުޖޫދުވެގެންވާނަމަ، އެ ގާޑިއަން ވަކިކުރުމުގެ ބާރު އެ މައްސަލައެއް ބަލާ ކޯޓަށް ލިބިގެންވާކަން ބަޔާންކޮށްފައި އެބައޮތެވެ.

36. ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތުގެ މަސްލަހަތު ހިމާޔަތްކުރުމަށް އެ މައްސަލައިގެ ތެރޭގައި ކޯޓުން އައްޔަންކުރުން މުހިންމުވެގެންވާ ސަބަބުތަކެއްވެއެވެ. އެއް ސަބަބަކީ އެކަމުގެ ވަގުތު ސަލާމަތްކުރުމެވެ. ވަކި އަލުން މައްސަލައެއްގެ ގޮތުގައި ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތުގެ މަސްލަހަތު ހިމާޔަތްކުރުމަށް ފަރާތެއް އައްޔަންކުރުމުގެ ނިޒާމަކީ، ވަކި މައްސަލައެއްގެ (ނުވަތަ fresh claim އެއްގެ) އިޖުރާއަތުތައް އެ މައްސަލައަށް ހިނގާނެއެވެ. މިކަމުގައި ދުވަސްތަކަށް ޚަރަދުވެގެންދާނެކަމީ ޔަޤީންކަމެކެވެ.

37. ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތުގެ މަސްލަހަތު ހިމާޔަތްކުރުމަށް ފަރާތެއް ކޯޓުން އައްޔަންކުރުމުގައި، ކޯޓުން އައްޔަންކުރާ ފަރާތަކީ އެ މައްސަލައިގައި ފުރިހަމައަށް މަސްލަހަތެއް ހުރި ފަރާތެއް، ނުވަތަ އެ ފަރާތަށް ބިނާކޮށް، މަސްލަހަތު ހިމާޔަތްކުރުމަށް އައްޔަންކުރެވޭ ފަރާތަކީ ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތަށް އެކަށީގެންވާ ފަރާތަކަށް އަދި އިންސާފުގެ ހައްޤުތަކުގެ ދަށުން އެ ފަރާތް ތަމްސީލުކުރުމުގެ ފަރާތެއް ކަމުގައިވާން ޖެހޭނެއެވެ. އަދި ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތުގެ އަމިއްލަ ބޭނުމަށް ނޫނީ އެ ފަރާތް ތަމްސީލުކުރާ ފަރާތަކުން ކޯޓަށް ހުށަހަޅާ ކަންކަމުގައި ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތުގެ މަސްލަހަތު ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ބާރު ލިބިގެންވާ ފަރާތެއް ކަމުގައިވާން ޖެހޭނެއެވެ. ހަމަ އެފަދައިން، ކޯޓަށް ހުށަހަޅާ ކަންކަމުގައި ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތުގެ ބަދަލުގައި، އެ ފަރާތް ތަމްސީލުކުރުމުގެ ދިފާޢުގެ ބާރު ލިބިގެންވާ ފަރާތަކީ ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ ފަރާތުގެ ވާރިސުންނާއި ހިމެނޭ ފަރާތްތަކެއް، އަދި އެ ފަރާތަށް

---

[31] Order XXXII (3) and (15) of The Code of Civil Procedure, 1908

[32] Order XXXII (11) of The Code of Civil Procedure, 1908

މައްސަލައިގެ [illegible] ގުޅުން ހުރި [illegible] ނުވަތަ މައްސަލައިގެ [illegible] [illegible] ބިނާކޮށް [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible].

38. އެހެންކަމުން، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ.

މައްސަލަ ނިންމަން ފެންނަ ގޮތް

39. [illegible] [illegible] ކަންކަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި (ނ) ގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 60 (ފަސްދޮޅަސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 31 ޖުލައި 2022 ގައި އަންގާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] އަޅުގަނޑު ދެކެމެވެ.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

40. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ސަޢީދުގެ ރައުޔު

41. ފަނޑިޔާރު ހުސައިނާ މުޙައްމަދުގެ ރައުޔަށް އަހުރެން ތާއީދު ކުރަމެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކޮށްދިނުން[33]

42. މި ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ހުކުމްކުރުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ޙައްޤު މައްސަލައިގެ ފަރާތްތަކަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އެގޮތުން އިސްތިއުނާފުގެ ނޯޓިސް[34] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓަށް މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހަޅަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމުން ނިންމާތާ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ.[35] މި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ޝަރީޢަތް ނިމުމުގެ ރިކޯޑު [illegible]، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނާނީ [illegible] ޝަރީޢަތް ނިމުމުގެ ރިކޯޑު [illegible] [illegible].[36] [illegible]، ޝަރީޢަތް ނިމުމުގެ ރިކޯޑުގެ [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުގެ ހުށަހަޅާނީއެވެ.[37]

---

[33] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ [illegible] ލިބިގެންވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 268 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

[34] [illegible] [illegible] [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

[35] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)

[36] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)

[37] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)

ޙުކުމް

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ސަބަބުތަކަށް އެފަދައިން ހުރުމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2778/Cv-C/2022 ގެ [illegible] [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ރ) ގެ ދަށުން [illegible] [illegible] ގާނޫނީ [illegible] [illegible] [illegible] 60 (ފަސްދޮޅަސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމަށް [illegible] ދަފްތަރު ނަންބަރު [illegible] 1490، [illegible] [illegible] 31 ޖުލައި 2022 ގައި އަންގާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާގުން ޙުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

އިސްފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދު
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން [illegible]